
“BARQAROR RIVOJLANISH VA YASHIL TRANSFORMATSIYANING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI”
Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari to‘plami
I-qism
IQTISODIY BARQARORLIK
YASHIL IQTISODIYOT
INNOVATSIYA VA TEXNOLOGIYALAR
IJTIMOIY FAROVONLIK
XALQARO HAMKORLIK

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

“REAL IQTISODIYOT” KAFEDRASI

“BARQAROR RIVOJLANISH VA YASHIL TRANSFORMATSIYANING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI”

xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

MATERIALLARI TO‘PLAMI

2026-yil 25-may

I bo‘lim

SAMARQAND-2026

UO‘K: 332.1:502.131.1(06)
KBK: 65.04+20.18
A 80
Artikov, Z.S.
“Barqaror rivojlanish va yashil transformatsiyaning zamonaviy mexanizmlari” Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari to‘plami (I-II qism) [Matn] / Z.S. Artikov ; muharrir O.M. Pardayev va boshq.- Toshkent: TURON NASHR (Mirzo Abdullo nur savdo), 2026.-406 b.

TO‘PLOVCHI VA NASHRGA TAYYORLOVCHI:
Z.S.Artikov – iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori, professor.

NASHR UCHUN MAS’ULLAR:
O.M.Pardayev – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;
G.M.Shadiyeva – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;
T.S.Sharipov – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent;
Sh.A.Sultonov – iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor;
R.J.Qurbonova – iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent;
Z.I.Abdullayeva – iqtisod fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent;
D.S.Musinov – iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent;
B.O.Do‘stmatov – iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent;
Z.I.Sattarova – dotsent v.b;
Z.K.Raximov – iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent;
M.E.Erdonov – iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent v.b.;

SAHIFALOVCHILAR:
M.E.Erdonov – SamISI “Real iqtisodiyot” kafedrasi PhD, dotsent v.b.
S.B.Iskandarov – SamISI “Real iqtisodiyot” kafedrasi assistenti;
Sh.N.Mirzayeva – SamISI “Real iqtisodiyot” kafedrasi assistenti;
A.I.Asrorov – SamISI “Real iqtisodiyot” kafedrasi assistenti;
V.A.Fozilov – SamISI “Real iqtisodiyot” kafedrasi assistenti;
Sh.SH.Mirzaxadjayeva – SamISI “Real iqtisodiyot” kafedrasi assistenti.

Тезисы редактируются авторами. Авторы несут ответственность за представленные в них цифры, факты, выводы и рекомендации. Некоторые их мнения могут не соответствовать взглядам организационной группы.

The materials of the scientific-practical conference highlight theoretical and methodological approaches to the formation of modern mechanisms for sustainable development and green transformation, as well as problems and solutions related to the introduction of green technologies in ensuring the ecological sustainability of economic sectors. They also address issues of rational resource use, improving energy efficiency, and applying low-carbon development principles in the socio-economic development of regions. The materials further present theoretical views and practical recommendations on accelerating the transition to a green economy, ensuring environmental security, improving innovation and investment mechanisms, and defining green transformation priorities within national and regional development strategies.

This collection contains articles and theses by professors, doctoral students, independent researchers, masters and talented students on modern technologies for implementing structural changes in the services sector.

The materials in the collection can be used by bachelors, masters, doctoral students, independent researchers, government officials and specialists in this field studying in the field of economics.

Abstracts are edited by the authors. The authors are responsible for the figures, facts, conclusions and recommendations presented therein. Some of their views may not reflect those of the organizational group.

UO‘K: 332.1:502.131.1(06)
KBK: 65.04+20.18

ISBN 978-9910-5219-5-9

© Artikov, Z.S., 2026-y.
© Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, 2026-y.
© “TURON NASHR” nashriyoti, 2026-y.

Turizm sohasini rivojlanishida kreativ turizmning tutgan o‘rni

Abdurasulov Shovqiddin
Sam ISI, “Turizm” kafedrasi katta-o‘qituvchsi

Annotatsiya: Ushbu maqola turizm sohasini rivojlanishida kreativ turizmning tutgan o‘rni, turistik faoliyat global iqtisodiyotlarning eng tez o‘sayotgan tormoqlaridan biri ekanligi hamda mahalliy madaniyatni chuqur his qilish, hunarmandchilik, gastronomiya, san’at va tarixiy meros bilan bevosita bog‘likligi yoritildi.

Kalit so`zlar: kreativ turizm, turizm, milliy iqtisodiyot, ekoturizm, kommunikatsiya, tendinsiya, turistik resurs, biznes, sivilizatsiya.

So‘ngi yillarda turizm sohasi jadal rivojlanmoqda. Pandemiya davridagi cheklovlar, ulardan so‘ng mahmonxonalar va aviachiptalar narxlarinig keskin oshishi sayohatni tobora qimmat bulishiga sababchi bo‘ldi. Bu kutilmagan tarzda butun dunyo boylab sayohatlar sonining ortishi va “me’yoridan ortiq turizm” bilan uyg‘unlashmoqda. Butunjahon turizm va sayohatlat kengashining prognoziga ko‘ra, dunyoning aksariyat mamlakatlariga rekord darajada ko‘p sayyoh tashrif buyurdi. Turizmning o‘zi esa global iqtisodiyotda eng tez o‘sayotgan tarmoq bo‘lib turibdi. Pandemiyadan keying davrda sohaning bunday tez osishini mutaxassislar odamlar pandemiya davrida boy berilgan imkoniyatlarni o‘rnini qoplashga intilayotgani bilan izohlanmoqda. Bunday jarayonlar “badal turizmi” nomini olmdi. Ushbu tendinsiya turistlarning sayyohat marshrutlarida ko‘rsatilgan mashhur joylardan qochishga, mavsumdan tashqari paytlarda ham sayohat qilishiga hamda olomonsiz va navbatlarsiz noyob tajribalarga ega bo‘lish uchun mashhur shaharlarning muqobilini izlashiga olib kelmoqda. Shu bilan birga, hayotning jadal sur’ati, ko‘p miqdordagi axborot, gadjetlar va ijtimoiy tarmoqlar aloqa vositalari bo‘lmagan joylarga borish istagini uyg‘otmoqda. Odamlar shunchaki diqqatga sazovar joylarga ekskursiya uchun navbatda turishni emas, balki sayyohat davomida mahalliy aholining tabiati va madaniyati bilan tanishishni xohlamoqda. 2024-yilda “Yandeks” foydalanuvchilari “eng yaqin qo‘riqxona”ni izlab 5000 ta so‘rov yuborgan. Bu o‘tgan yilga nisbatan 44 foiz ko‘p. Ekoturizm sohasi ham osib bormoqda.
BMT ning taraqqiyot dasturida (BMTTD) alohida muhofaza etiladigan tabiiy hududlarga quyiladigan mezonlar keltirilgan. Ular quyidagilar:

- ✓ belgilangan joyda atrof-muhitni muhofaza qilish maqsadida insonning hududga ta’siri kuzatib boriladi va tashrif buyuruvchilar oqimi boshqariladi:
- ✓ yaratilgan infratuzilma tabiatga minimal ta’sir ko‘rsatadi:
- ✓ joylarning egalari “yashil” standartlar va texnologiyalarni joriy etadi:
- ✓ tadbirlar mahalliy aholining an’anaviy madaniyatini saqlash va qo‘llab-quvvatlashni nazarda tutadi.

Bundan kelib chiqadiki, ekoturizm tabiiy va madaniy muhitni saqlab qoladi, sayyohatlar uchun ma’rifiy ahamiyatga ega va mahalliy aholi uchun iqtisodiy jihatdan foydali. Biroq bularning barchasi tashkilotlarning turli barqaror rivojlanish dasturlari va missiyalarida mustahkamlangan tamoyillardir. Ushbu tamoyillar amalda qanday tatbiq etilishini ko‘rib chiqamiz mumkin.

Ekoturizmni barqaror rivojlantirish, muayyan qiyinchiliklar bilan bo‘lsada, real voqelikdir. Bu sohadagi muvoffaqiyat iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy barqarorlik o‘rtasidagi to‘g‘ri muvozanatga bog‘liq. Iqtisodiy barqarorlik mahalliy jamoalarning daromadlarini oshirish orqali iqtisodiyotni rag‘batlantirishi mumkin, ayniqsa chekka va qishloq joylarda . Masalan, MDH davlatlarida BMT Taraqqiyot dasturi (BMTTD) ko‘magida qoshloq xo‘jaligi dehqon va fermerlar, ijtimoiy soha xodimlari, ta’lim muassasalari, muzeylar, tabiiy qo‘riqxonalar vakillari alohida muhofaza etiladigan tabiiy hududlarga ekologik ekskursiyalarni tayyorlash va tashkil etish xususuyatlari bo‘yicha o‘qitilmoqda. Ekoturizm an’anaviy turizmdan tabiiy resurslarga kamroq bosim o‘tkazishi va mahalliy ijtimoiy-iqtisodiy o‘sishiga hissa qo‘shishi bilan farq qiladi. Biroq ekoturizm mintaqaviy rivojlanishga ijobiy hissa qo‘shishi uchun tabiatni muhofaza qilish institutlari va mahalliy hamjamiyat o‘rtasida yaqin hamkorlik zarur. Ayni paytda turizm jahon yalpi ichki mahsulotini 10,3 foizini tashkil etib, uni muhim sohaga aylantiradi. 2019-yil ma’lumotlariga ko‘ra, turizm har to‘rtta yangi ish o‘rnini yaratgan. Biroq turizmni rivojlanishi ijobiy iqtisodiy samaradan tashqari, ekotizimlar va bioxilma-xillikka zarar yetkazish, tabiatning chiqindilar bilan ifloslanishi kabi atrof-mihit nomaqbul oqibatlarga olib kelishi mumkin. Natijada ekoturizm tomonidan tabiatga tushadigan rekreatsion bosimni kamaytirish vas hu bilan birga mahalliy aholi uchun iqtisodiy foydani oshirishga qaratilgan turizmning muqobil shakli sifatida paydo bo‘lmoqda. “Ekoturizm” atamasi birinchi marta 1965-yilda doctor Nikolas Xetzer tomonidan qo‘llanilgan va u ushbu tendentsiyaning to‘rtta asosiy komponentini aniqlagan: atrof-muhitga ta’sirni kamaytirish, yo‘qolgan madaniyatlarni hurmat qilish, mahalliy imtiyozlarni maksimal darajada oshirish va yuqori sifatli turistik xizmat. BMT Taraqqiyot dasturi (BMTTD) 2023-2028 yillarda ekoturizm bozorining o‘rtacha yillik 16,1% foizlik murakkab o‘sish sutatida o‘sishi kutilmoqda. Hozirgi kunda turizm sohasi jadal rivojlanib, yangi shakl va yo‘nalishlarni yaratmoqda. Ana shunday zamonaviy tendensiyalardan biri-kreativ turizm bo‘lib, u sayyohlarga oddiy kuzatuvchi emas, balki faol ishtirokchi bo‘lish imkonini berishi bilan farqlanadi.

Kreativ turizm mahalliy madaniyatni chuqur his qilish, hunarmandchilik, gastronomiya, san’at va tarixiy meros bilan bevosita shug‘ullanishni o‘z ichiga oladi. Bu yo‘nalish iqtisodiy faollikni oshirishi bilan birga ekologik mas’uliyatni ham talab qiladi. Chunki sayyohlarning ko‘payishi bilan atrof-muhitga yetkaziladigan zarar oshadi. Shunday sharoitda kreativ turizmni barqaror shaklda rivojlantirish uchun ekologik ong va mas’uliyatni oshirish mihim ahamiyat kasb etadi. Kreativ turizm – bu sayyohning mahalliy hayotda faol ishtirok etishi, yangi ko‘nikmalarni o‘rganishi va shaxsiy tajribaga boy bo‘lishiga qaratilgan turizm shaklidir. UNESCOning ta’rifiga ko‘ra, kreativ turizm “sayyohning shaxsiy rivojlanishiga xizmat qiladigan,

ijodiy jarayonda faol ishtirok etish imkonini beradigan tajribaviy turizm turi”dir.
Kreativ turizmning asosiy belgilariga quyidagilar kiradi:
Interaktivlik – sayyoh faqat kuzatuvchi emas, balki jarayon ishtirokchisi.
Ekoturizm elementlarining integratsiyasi:

Ko‘plab kreativ dasturlar ekologiyaga zarar yetkazmaslik prinsiplariga asoslanadi.
Masalan: tabiiy bo‘yoqlardan foydalanish, qayta ishlangan meteriallar bilan hunarmandchilik, ekologik toza transport vositalarida sayohat qilish, mahalliy ekologik festivallarda ishtirok etish. Mahalliy aholining ekologik madaniyatini oshirish: Kreativ loyihalar orqali aholida ekologiyaga bo‘lgan mas’uliyat kuchayadi: Chiqindilarni saralash bo‘yicha treninglar, “yashil ustaxonalar” tashkil qilish, ekologik san’at ko‘rgazmalari.
Atraf muhitni muhofaza qilish zarurati bugungi kunda global ekologik muammolar – iqlim o‘zgarishi, o‘rmonlarning kamayishi, suv resurslarining taqchilligi – turizmga bevosita ta’sir ko‘rsatmoqda. Shuning uchun ham, har qanday turizm shakli atrof-muhitga ehtiyotkorlik bilan yondashishni talab qiladi.
Ayni paytda yuzaga kelayotgan asosiy muammo va xavflar quyidagilar:

- turistik oqimning ko‘pligi sababli tabiiy hududlarda rekreasion bosim ortmoqda.
- rejalashtirilmagan turlar natijasida tabiiy hududlarda chiqindilarning ko‘payishi.
- suv va energiya resurslarining haddan tashqari sarfi ortishi.
- madaniy meros obyektlari shikastlanishi.

Kreativ turizm orqali ushbu muammolarni yumsatish imkoniyatiga ega bo‘lishimiz mumkin. Chunki u ommaviy turizmga nisbatan kam ekologik zarar yetkazadi, mahalliy resurslardan tejamkor foydalanishni rag‘batlantiradi. Ya’ni, mavjud resurslardan turistlar ijodiy yondoshuvlar asosida turistik faoliyatning ishtirokchisi sifatida turni qiziqarli o‘tishiga yordam beradi.

Turizmni milliy iqtisodiyotning muhim drayveri sifatida rivojlantirish imkoniyatlari

Abdurasulov Shovqiddin
Sam ISI, “Turizm” kafedrasi katta-o`qituvchsi

Annotatsiya: Ushbu maqola turizm milliy iqtisodiyotini rivojlanishida muhim tarmoq sifatida namoyon bo‘lmoqda, turistik bozor esa jahon, mintaqaviy va milliy iqtisodiyotlarning o‘ziga xos tuzilma, xulq-atvor va samaradorlikka ega bo‘lgan muhim sohaviy jihatlari yoritildi.

Kalit so`zlar: drayver, turizm, milliy iqtisodiyot, investitsiya, kommunikatsiya, mehmonxona, turistik resurs, biznes, sivilizatsiya.

А.Х.Джумаев	Приоритеты экологической политики узбекистана.	342
N.X.Ruzibayeva	Yashil iqtisodiyot moliyaviy mexanizmidan foydalanish yo‘llari	347
M.Q.Nizomov	Yashil iqtisodiyot mexanizmlarini rivojlantirishning global masalalari	352
Ф.Ф.Саламов **Р.Аминджанова**	Пути развития туристических услуг в условиях цифровой трансформации	355
M.E.Erdonov	Инновационные, инвестиционные и институциональные механизмы развития зеленой экономики	357
Sh.A.Buranov	Samarqand viloyatida yashil iqtisodiyotning innovatsion, investitsion va institutsional mexanizmlarini rivojlantirish masalalari	360
S.N.Hukumova	Ijara xizmatlari bozorining nazariy asoslari va zamonaviy rivojlanish tendensiyalari	363
D.H.Shaymardonova **S.Mukhamednazarova**	The role of digital banking in the modern economy.	370
D.H.Shaymardonova **S.J.Meliboyev**	Raqamli iqtisodiyot sharoitida kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oshirish	375
Z.I.Abdullayeva **Y.I.Sharipova**	Yashil iqtisodiyotga o'tish sharoitida innovatsiya va investitsiyalarni boshqarishni takomillashtirish	379
M.E.Erdonov **J.S.Bozorov**	Raqamli xizmatlar iqtisodiy o‘sish omili sifatida	383
N.B.Yahyoxonov	Xizmatlar sohasida yashil transformatsiyani ta’minlashda raqamli marketingning o‘rni va samaradorlikni oshirish mexanizmlari	388
Z.I.Abdullayeva **У.Б.Нуриддинова**	Этические нормы труда	392
Н.Б.Рузиева	«Механизмы развития «зеленой» экономики: Инструменты для устойчивого будущего»	394
Z.I.Abdullayeva **Н.Д.Султонова**	Теоретико-методологические основы исследования роли искусственного интеллекта в системе обслуживания клиентов	397
Sh.Abdurasulov	Turizm sohasini rivojlanishida kreativ turizmning tutgan o‘rni	400
Sh.Abdurasulov	Turizmni milliy iqtisodiyotning muhim drayveri sifatida rivojlantirish imkoniyatlari	402

“Barqaror rivojlanish va yashil transformatsiyaning zamonaviy mexanizmlari”
xalqaro ilmiy-amaliy anjuman
MATERIALLARI TO‘PLAMI
2026-yil 25-may

ISBN: 978-9910-5219-5-9

4174

«TURON NASHR» nashriyoti
100129. O‘zbekiston Respublikasi
Samarqand viloyati, Samarqand shahri,
Xo‘ja Ahror Valiy ko‘chasi, 37-uy.
Tasdiqnoma: № 4174 (22.09.2020-y.)

Nashriyot muharriri: M.Roziqova

Musahhih: F.Tohirova

Bosishga 04.06.2026-yilda ruxsat etildi.

Qog’oz bichimi 210×297 1/4.

«Times New Roman» garniturasi.

Shartli bosma tobog’i 25.0.

Adadi 50 nusxa. Buyurtma raqami: N-33

«NAVRO‘Z POLIGRAF» MCHJ matbaa

bo‘limida chop etildi.

Tasdiqnoma: 374736 29.08.2024-yil.

Samarqand shahri, X.Abdullayev ko’chasi, 63-uy.